

ВІДГУК
офіційного опонента
кандидата юридичних наук, доцента Ковальової Олени Володимирівни
на дисертацію Золотарьової Ольги Ігорівни
«Адміністративно-правові інструменти запобігання та протидії
домашньому насильству», подану на здобуття наукового ступеня
доктора філософії за спеціальністю 081 «Право»

Вивчення дисертаційного дослідження, підготовленого Золотарьовою О. І., а також ознайомлення з її публікаціями, дає підстави стверджувати, що авторкою було проведено ґрунтовний правовий аналіз теми, актуальної в теоретичному та практичному плані, сформульовано слушні висновки і пропозиції, що виносяться на захист. Оцінюючи дисертацію в цілому, можна констатувати, що дисертантка досягла поставлених перед собою мети та завдань, роботу виконала на належному науковому та методологічному рівні. Загальний висновок підтверджується основними критеріями, за якими оцінюються такі наукові праці.

Актуальність теми дослідження. Одним з основних напрямків європейської інтеграції України є адаптація законодавства України до законодавства ЄС, яка полягає у зближенні із сучасною європейською системою права. Адаптація законодавства України передбачає реформування її правової системи та поступове приведення у відповідність із європейськими стандартами. Відповідно, з метою здійснення адаптації національного законодавства до законодавства ЄС, в Україні проводиться чимало правових реформ у різноманітних сферах суспільних відносин, зміст та необхідність здійснення яких відбивається у положеннях відповідних нормативних актів. Окреслене стосується і сфери запобігання та протидії домашньому насильству.

Особливо актуальними ці питання є в умовах воєнного стану та постконфліктний період, коли проблема домашнього насильства набуває загострення та вимагає пошуку дієвих механізмів та інструментів її вирішення.

Ратифікація Конвенції Ради Європи про запобігання насильству стосовно жінок і домашньому насильству та боротьбу із цими явищами (Стамбульської конвенції), положення якої застосовуються як в мирний час, так і в період збройних конфліктів, активізувала діяльність щодо імплементації міжнародних та європейських стандартів в національну систему запобігання та протидії домашньому насильству. Ця діяльність має ґрунтуватись на фахових наукових дослідженнях для впровадження найбільш ефективних адміністративно-правових інструментів запобігання та протидії домашньому насильству. Тому назріла потреба на науковому рівні дослідити та сформулювати поняття та особливості процедури прийняття та застосування адміністративно-правових інструментів у сфері запобігання та протидії домашньому насильству.

Актуальність теми дисертаційного дослідження відповідає також Угоді про асоціацію між Україною та Європейським Союзом; Національній стратегії у сфері прав людини; Державній соціальній програмі запобігання та протидії домашньому насильству та насильству за ознакою статі на період до 2025 року, а також тематиці наукових досліджень і науково-технічних (експериментальних) розробок на 2020–2024 роки, затвердженої наказом МВС України від 11 червня 2020 року № 454.

Результати проведеного під час дослідження авторкою опитування також продемонстрували актуальність проблеми домашнього насильства та обраної теми дисертації.

Наведені обставини не залишають сумнівів в актуальності обраної теми дослідження.

Наукова обґрунтованість положень, висновків і рекомендацій, сформульованих у дисертації. Ступінь обґрунтованості наукових положень, висновків та рекомендацій зумовлюється належним науковим ступенем та високим рівнем обґрунтованості висновків й результатів дисертаційного дослідження. Вивчення та аналіз наукової праці Золотарьової О.І. свідчить,

що вона керується, враховує та виконує встановлені вимоги та рекомендації, які висуваються до дисертацій, використовує обрані методи дослідження, пов'язуючи основні положення наукової роботи з напрацьованим теоретичним, нормативно-правовим та емпіричним матеріалом, використовуючи при цьому досягнення інших юридичних та суміжних наук.

Структура дослідження є послідовною та логічною. З позитивного боку звертає увагу те, що авторка досить ґрунтовно дослідила закордонний досвід з питань запобігання та протидії домашньому насильству, проте не виклала його в окремому тематичному підрозділі, а звертає на нього увагу наскрізно у дисертації, підкреслюючи в окремих підрозділах ті його аспекти, які є змістовно важливими в конкретному контексті.

Вивчення дисертації та публікацій здобувачки демонструє її достатню наукову компетентність, здатність творчого визначення наукових завдань у галузі адміністративного права та самостійного розв'язання їх з напрацюванням конкретних теоретичних і практичних пропозицій.

Мета дисертаційного дослідження полягає в опрацюванні сучасної наукової думки щодо інституту адміністративно-правових інструментів у діяльності органів публічної адміністрації та трансформації останньої на предмет дослідження із урахуванням сфери застосування, формулюванні науково обґрунтованих пропозицій, а також рекомендацій щодо вдосконалення цих інструментів. Для досягнення поставленої мети авторкою правильно визначено наукові завдання, зокрема: визначити поняття, напрями та завдання державної політики у сфері запобігання та протидії домашньому насильству; сформулювати поняття та з'ясувати зміст адміністративно-правових інструментів у сфері запобігання та протидії домашньому насильству; окреслити види адміністративно-правових інструментів у сфері запобігання та протидії домашньому насильству; з'ясувати коло суб'єктів застосування адміністративно-правових інструментів у сфері запобігання та протидії домашньому насильству й окреслити нормативне закріплення

останніх; визначити процедури прийняття адміністративних актів у сфері запобігання та протидії домашньому насильству; з'ясувати зміст процедури застосування адміністративно-правових заходів у сфері запобігання та протидії домашньому насильству; розкрити зміст процедури застосування організаційних інструментів у сфері запобігання та протидії домашньому насильству; з'ясувати зміст поняття європейської інтеграції України як основи формування інституту адміністративно-правових інструментів у сфері запобігання та протидії домашньому насильству; сформулювати напрями розвитку адміністративно-правового регулювання процедури застосування адміністративно-правових інструментів у сфері запобігання та протидії домашньому насильству.

Як вбачається, всі поставлені завдання дисертанткою виконано, проте з огляду на обмежений обсяг роботи не всі результати в повній мірі відображені у висновках наукової роботи. Так, ознайомлення з текстом дисертації дозволяє дійти висновку, що авторкою на виконання поставленого завдання окреслено різні види адміністративно-правових інструментів у сфері запобігання та протидії домашньому насильству, проте у висновках дослідження дане питання не знайшло свого чіткого відображення.

Об'єкт і предмет дослідження визначені правильно, а саме *об'єкт* дослідження становить сукупність суспільних відносин, що виникають у процесі формування та реалізації державної політики у сфері запобігання та протидії домашньому насильству. *Предмет* дослідження – адміністративно-правові інструменти запобігання та протидії домашньому насильству.

При підготовці дисертації авторкою належним чином використана **методологія наукових досліджень**. Для розв'язання поставлених завдань були використані як загальні, так і спеціальні методи наукового пізнання, вміле оперування якими дозволило авторці досягти поставленої мети. Методи дослідження обрано з урахуванням поставленої мети й завдань, об'єкта та предмета вивчення. Висновки, зроблені в роботі, належним чином

аргументовані критичним аналізом чинного адміністративного законодавства, а також позиціями вчених з відповідного питання і власними узагальненнями дисертантки. З позитивного боку слід також відмітити використання авторкою аналізу тематичних судових рішень під час дослідження.

Ступінь обґрунтованості наукових положень, висновків та рекомендацій обумовлюється також належним володінням основними положеннями теоретичних знань та навичок з питань предмету дисертації, яка, в свою чергу, містить нові науково - обґрунтовані результати, котрі виконують конкретне наукове завдання, що має істотне значення для правової галузі знань.

Достовірність наукових положень, висновків і рекомендацій, сформульованих в дисертації. Як зазначено здобувачкою, дисертація є одним із перших в Україні комплексних монографічних досліджень, у якому вперше розглянуто інститут адміністративно-правових інструментів у сфері запобігання та протидії домашньому насильству. На підставі проведеного дослідження запропоновано низку концептуальних положень, висновків і пропозицій, що мають важливе значення не лише для теорії адміністративного права та процесу, а й для правозастосування, а саме *вперше*: визначено процедуру застосування адміністративно-правових інструментів у сфері протидії та запобігання домашньому насильству, яка являє собою регламентований комплекс дій, спрямованих на оперативне втручання в ситуації домашнього насильства, забезпечення негайного захисту осіб, які постраждали від домашнього насильства, та здійснення превентивного впливу на кривдників, запропоновано впровадити новий вид домашнього насильства – насильство, що вчиняється із застосуванням засобів електронних комунікацій (кібернасильство) стосовно близьких осіб, і передбачити адміністративну відповідальність за вчинення такого насильства в Кодексі України про адміністративні правопорушення; *удосконалено*:

доктринальні шляхи підвищення ефективності діяльності суб'єктів застосування адміністративно-правових інструментів протидії та запобігання домашнього насильства, які уповноважені в межах чинного законодавства здійснювати відповідні заходи щодо постраждалих осіб та осіб, які вчиняють домашнє насильство – кривдників; формулювання сутнісного розуміння інструментів, спрямованих на захист прав громадян від домашнього насильства, як засновану на нормах конституційного та адміністративного права динамічну систему, в якій уповноважені та інші суб'єкти здійснюють процедурно-процесуальні та інші дії, спрямовані на протидію домашньому насильству, на правових засадах та з дотриманням законності у своїй діяльності; *набули подальшого розвитку*: етапи формування інституту адміністративно-правових інструментів у сфері запобігання та протидії домашньому насильству в контексті європейської інтеграції України, а саме здійснення комплексного аналізу національного законодавства на предмет відповідності європейським стандартам; детальне вивчення та адаптація прогресивного досвіду країн-членів ЄС у застосуванні відповідних інструментів; розробка та прийняття нових нормативно-правових актів або внесення змін до чинних з метою імплементації європейських норм; створення та забезпечення ефективного функціонування механізмів міжвідомчої взаємодії; організація підготовки та підвищення кваліфікації фахівців; запровадження системи моніторингу та оцінки ефективності застосування вказаних інструментів; а також проведення інформаційно-просвітницьких кампаній для підвищення обізнаності суспільства.

І хоча зазначені вище позиції авторки не беззаперечні, оскільки деякі з них потребують уточнення або подальшої розробки, про що буде вказано далі, вони мають право на існування та спонукають до дискусії.

Викладені у вступі та розділах основної частини роботи положення, які стосуються постановки проблеми в цілому, окремих її аспектів, переконують в тому, що відповідні питання є теоретично і практично

важливими, до кінця не розробленими в науці і перспективними для дослідження.

Практичне значення одержаних результатів полягає в тому, що сформовані й аргументовані в дисертаційному дослідженні висновки, теоретичні положення та конкретні пропозиції можуть бути використані в науково-дослідній сфері – для подальшого наукового вивчення теоретико-методологічної процедурної складової реалізації державної політики у сфері запобігання та протидії домашньому насильству, в практичній діяльності органів Національної поліції – для вдосконалення процедури застосування адміністративно-правових інструментів у сфері запобігання та протидії домашньому насильству, в освітньому процесі – під час розроблення та викладання навчальних дисциплін «Адміністративно-юрисдикційна діяльність поліції», «Актуальні проблеми поліцейської діяльності», «Організація діяльності дільничних офіцерів поліції», «Організація діяльності підрозділів ювенальної превенції», «Поліцейська діяльність», «Запобігання та протидія домашньому насильству». В дисертації наявні акти впровадження результатів дисертації Золотарьової О.І. в освітній процес, наукову та практичну діяльність, що підтверджує практичне значення одержаних результатів.

Повнота викладу основних результатів дисертації в наукових публікаціях, зарахованих за темою дисертації, обумовлюється, перш за все, достатнім висвітленням результатів дослідження. Результати наукового дослідження викладено в восьми наукових публікаціях, серед яких п'ять статей – у наукових фахових виданнях, визначених МОН України як фахові з юридичних наук та трьох тез доповідей, які оприлюднено в збірниках міжнародних та міжвідомчих науково-практичних конференцій, круглих столах. Наукові здобутки авторки повною мірою відображаються в її наукових публікаціях.

Наукова новизна здобутих результатів та їх достовірність передусім обумовлюється тим, що елементи наукової новизни дослідження повною мірою відображені у змісті дисертаційного дослідження і підтвержені ґрунтовними висновками дисертантки. Науковий інтерес становлять, насамперед, положення праці, в яких дисертантка:

- визначила процедуру застосування адміністративно-правових інструментів у сфері протидії та запобігання домашньому насильству як регламентований комплекс дій, спрямованих на оперативне втручання в ситуації домашнього насильства, забезпечення негайного захисту осіб, які постраждали від домашнього насильства, та здійснення превентивного впливу на кривдників (с.143);

- під час вивчення процедур прийняття адміністративних актів запобігання та протидії домашньому насильству обґрунтувала важливість додержання засад адміністративної процедури, зокрема щодо забезпечення права особи бути вислуханою, обґрунтованості ухвалення рішення та його вчасного доведення до відома зацікавлених сторін, та підкреслила потребу в подальшій уніфікації та деталізації відповідних законодавчих норм (стор. 174);

- підкреслила значущість імплементації не лише матеріальних, але й процесуальних норм ЄС у царині запобігання та протидії домашньому насильству, зокрема акцентувала увагу на потребі впровадження ефективних механізмів моніторингу та оцінки виконання законодавства у сфері запобігання та протидії домашньому насильству, а також забезпечення доступу потерпілих до правосуддя та дієвих засобів правового захисту відповідно до європейських стандартів (стор. 26, 41, 87, 91, 135, 149, 153, 175);

- довела, що етапами формування інституту адміністративно-правових інструментів у сфері запобігання та протидії домашньому насильству в контексті європейської інтеграції України є: здійснення комплексного

аналізу національного законодавства на предмет відповідності європейським стандартам; детальне вивчення та адаптація прогресивного досвіду країн-членів ЄС у застосуванні відповідних інструментів; розробка та прийняття нових нормативно-правових актів або внесення змін до чинних з метою імплементації європейських норм; створення та забезпечення ефективного функціонування механізмів міжвідомчої взаємодії; організація підготовки та підвищення кваліфікації фахівців; запровадження системи моніторингу та оцінки ефективності застосування вказаних інструментів; а також проведення інформаційно-просвітницьких кампаній для підвищення обізнаності суспільства (с.168-169);

- визначила основні напрями розвитку вдосконалення правових механізмів та адміністративних процедур в сфері запобігання та протидії домашньому насильству: оптимізація механізмів державного контролю та посилення міжвідомчої взаємодії; впровадження дієвих інструментів моніторингу дотримання заборонних приписів, зокрема електронних систем контролю; удосконалення цифрових сервісів для забезпечення отримання допомоги постраждалими особами; зміцнення кадрового потенціалу державних органів через розширення освітніх програм і підвищення кваліфікації фахівців (стор. 165).

Ці та інші позиції авторки свідчать про теоретичну й практичну цінність дисертації та дають підстави позитивно оцінити наукову працю Золотарьової О. І.

Проте, позитивна оцінка рецензованої роботи в цілому та її окремих положень не виключає можливості і необхідності висловити окремі зауваження щодо позицій Золотарьової Ольги Ігорівни, які викликають сумніви чи потребують додаткової аргументації та звернути увагу на деякі положення, що дають можливість вступити в дискусію з авторкою:

1) на стор. 61 – 62 дисертації авторка зазначає, що «реалізація адміністративних актів у сфері запобігання та протидії домашньому

насильству стикається з численними викликами, що вимагають комплексного підходу до їх вирішення». Серед заходів, що можуть суттєво покращити ефективність існуючих норм та програм, авторка зазначає «поліпшення координації між різними структурами», проте не окреслює конкретні способи або шляхи її поліпшення. Формування авторських пропозицій щодо конкретних шляхів поліпшення такої координації, як вбачається, додало би практичної значущості дисертації;

2) в підрозділі 1.3 «Суб'єкти застосування та нормативне закріплення адміністративно-правових інструментів у сфері запобігання та протидії домашньому насильству» авторка цілком слушно відмічає ключову роль Національної поліції у реагуванні на випадки вчинення домашнього насильства, при цьому виокремлюючи офіцерів служби освітньої безпеки. Потребує уточнення, чому саме даний підрозділ поліції був виокремлений та які інші підрозділи органів Національної поліції авторка відносить до суб'єктів застосування адміністративно-правових інструментів у сфері запобігання та протидії домашньому насильству;

3) на стор. 124, 159, 162 дисертації авторка згадує про такий засіб адміністративного контролю, як використання електронного браслету. Вбачається, що доцільно було б більше уваги приділити аналізу та авторській оцінці процедури застосування цього заходу, передбаченій в проекті Закону про внесення змін до деяких законодавчих актів щодо застосування обмежувальних заходів протидії домашньому насильству, а також закордонному досвіду використання електронних браслетів у випадках вчинення домашнього насильства;

4) авторкою запропоновано впровадити новий вид домашнього насильства – насильство, що вчиняється із застосуванням засобів електронних комунікацій (кібернасильство) стосовно близьких осіб, і передбачити адміністративну відповідальність за вчинення такого насильства в Кодексі України про адміністративні правопорушення. Дана пропозиція

потребує подальшого наукового обґрунтування, оскільки вчинення домашнього насильства з використанням засобів цифрових технологій може проявлятися у вчиненні діянь, які охоплюються визначеними в законодавстві формами домашнього насильства, за які наразі передбачена відповідальність (наприклад, погрози, залякування, приниження тощо). В таких випадках використання цифрових технологій є фактично способом вчинення домашнього насильства, а не окремою його формою. При цьому значно посилено б актуальність дослідження, особливо в контексті євроінтеграційних процесів, дослідження авторкою такої форми насильства як «кіберпереслідування», яка охоплює спостереження за постраждалою особою за допомогою інформаційно-комунікаційних технологій без згоди самої особи чи законного дозволу, на якій акцентується особлива увага в Директиві (ЄС) 2024/1385 про протидію насильству щодо жінок та домашньому насильству;

5) потребує додаткової аргументації та деталізації висновків авторки щодо доцільності «внесення поправок до Кодексу України про адміністративні правопорушення щодо посилення відповідальності за домашнє насильство» (с.165), враховуючи зміни до КУпАП, які набули чинності 19.12.2024 р. згідно із Законом України № 3733-IX від 22.05.2024 р.

Висловлені зауваження стосуються переважно дискусійних питань праці, є рекомендаційними або уточнюючими за суттю та сприятимуть започаткуванню наукової дискусії протягом публічного захисту дисертації. Крім того, поодинокими є змістовні неточності (стор. 90, 115, 174), які скоріше мають характер технічних і суттєво не впливають на оцінку дисертації.

Загальна оцінка дисертаційної роботи та її відповідність встановленим вимогам. Оцінюючи роботу в цілому, можна констатувати, що її позитивні моменти переважають висловлені критичні зауваження. Робота є кваліфікаційною науковою працею, виконаною авторкою особисто у

вигляді рукопису, містить науково обґрунтовані теоретичні результати й наукові положення, а також характеризується єдністю змісту, висновків і рекомендацій, сформульованих в ній. Зміст дисертації в повній мірі відповідає її назві. Під час ознайомлення з дисертацією та науковими працями Золотарьової О.І. порушення правил академічної доброчесності виявлено не було.

На підставі викладеного вважаю, що за актуальністю, ступенем наукової новизни, обґрунтованістю, теоретичним та практичним значенням здобутих результатів, а також за кількістю та обсягом публікацій, робота Золотарьової Ольги Ігорівни на тему «Адміністративно-правові інструменти запобігання та протидії домашньому насильству», відповідає вимогам, що висуваються до такого типу робіт, а її авторка заслуговує на присудження їй наукового ступеня доктора філософії зі спеціальності 081 «Право» за результатами публічного захисту в разовій спеціалізованій вченій раді.

Офіційний опонент:

професор кафедри
адміністративної діяльності поліції
Одеського державного університету
внутрішніх справ
кандидат юридичних наук, доцент

Олена КОВАЛЬОВА

Підпис Ковальової О.В. засвідчую:
перший проректор Одеського
державного університету внутрішніх справ
доктор юридичних наук, професор,
полковник поліції

Максим КОРНІЄНКО